דגל שחור־לבן

אלוהים, איזו תמונה!

איזשהו גאון תורני ממחסן הגאונה של הליכוד דאג לכך שבכל ערב יסתיימו שידורי הטלוויזיה בתצלום של הדגל הלאומי. (אגב, מדוע דגל „לאומי"? האם אינו דיגלם של האזרחים הערביים? זהו „דגל ממלכתי", או „דגל המדינה".)

לפיד

כך עלינו, סוף־סוף, לרמת הטלוויזיה של שכנינו הירדניים. אלא ששם מסתיים השידור בסרט שבו מונף הדגל הממלכתי שלהם, והוא מתנופף ברוח בצורה מרהיבה, בשלל צבעיו.

ואילו אצלנו — דגל עלוב, ספק מרופט, ספק קרוע, התלוי בריתיון מיותר, ללא תנועה, ללא צבע. היכן ההדר הביזנטי? היכן הדגל הכחול־לבן?

מתנופף של הליכוד ממערכת־הבחירות?

היכן לפיד?

חושך בעיניים: למי?

א־פרופו לפיד: אני צריך לתקן עובדה:

בשבוע שעבר כתבתי במדור זה על סירטו הגמר של עמוס גיאתי, הבית, המספר את תולדותיו של בית ערבי בירושלים, שנמסר ליהודים. אמרתי כי „כשראה מנהל רשות־השידור את הסרט הזה... חשכו עיניו. הוא אסר על הקרנתו."

יוסף לפיד הודיע לי כי כלל לא ראה את הסרט באותה עת, וכי לא הוא אסר את ההקרנה. מסתבר כי היו אלה עיניו של יוסי גודארד, מנהל המחלקה הדוקומנטארית בטלוויזיה, שחשכו. גודארד הוא שאסר.

אלא מה — אחרי שחשכו עיניו של מי שחשכו עיניו, ואחרי שאסר מי שאסר, הסכים לפיד בדיעבד לאיסור. וחבל. מדוע שלא יניח כי קהל־הצופים הוא די אינטליגנטי כדי להחליט בעצמו אם המסר של הסרט נראה לו או לא, אחרי שראה אותו ושמע דיעות בעד ונגד?

הייתי מסתפק בהבעת מישאלה זו, אך יש לפרשה קצנה זו היבט נוסף, והוא המעורר דאגה. מסתבר כי אין כלל צורך בהתערבות של המנכ"ל כדי לגנוז סרט, שאינו נוח לקברניטים הנוכחיים של המדינה. לשם כך די בעובד זוטר. ולא פעם נראה כי הזוטרים חרדים יותר מאשר הבכירים. כי הם נאלצים לשאול את עצמם לא רק מה טוב ומה רע להקרנה, אלא גם מה ימצא ומה לא ימצא חן בעיני בעלי־השררה.

למען האמת, אני פוחד יותר מפני הצנזורה של הזוטרים הנפחדים מאשר מפני הצנזורה של הבכירים עצמם.

תמונות מהלווייה

העיתונאים הם עם מוזר.

עמדתי בקהל של עיתונאים מכל העולם בהלוויה של אנוור אל־סאדאת. היתה שם העילית של המיקצוע: כתבי־מילחמה ותיקים, כוכבים של רשתות־הטלוויזיה, אנשים הטסים ממשבר למשבר וממאורע למאורע.

בין אלה היתה קבוצה קטנה ומובחרת של מומחים לעניני־המרחב, המכירים זה את זה מזה שנים רבות, ושהפכו זה מכבר לידידים. פגשתי אותם בוועידות פירנצה בשנות ה־60 המוקדמות, ואחר־כך בוועידת־השלום בבולוניה בראשית 1973, ובימים האחרונים של אותה שנה בוועידת־השלום בז'נבה, אחרי מילחמת יום־הכיפורים. ושוב — בעת ביקור אל־סאדאת בארץ, ואחר־כך במינכן־האוז בקאהיר. אחדים התחלפו, קשישים פרשו, צעירים הצטרפו, אך זוהי עדיין אותה החבורה. שחבריה למדו להכיר זה את זה ולכבד איש את רעהו — האיש מהבי־בי־סי, האיש מלה מונד, האיש מדר שפיגל וכו'.

אילו היה מישהו רואה ושומע אותנו באותו מעמד, מול הקבר הפתוח, או ליד בימת־המיצעדים שעליה נרצח אל־סאדאת ארבעה ימים לפני כן, היה מן הסתם נחרד. שני גרמנים דיברו על אמנות ריקודי־הבטן, כשהמנוסה משתדל להסביר לצעיר את ההבדל בין פורנוגרפיה וארוטיות, תוך הדגמות. שלושה אחרים החליפו ביניהם את הבדיחות האחרונות שקלטו במצריים. איש מן הצד היה בוודאי מסיק את המסקנה שזוהי חבורה ציונית, אשר חושיה קהו מרוב משברים וטרגדיות, ואשר לא איכפת לה דבר זולת הסקופ, הרדיפה אחרי הסנסציה הכותרת של יום־המחרת והשורה שמתחתיה: „מאת כתבנו..."

אך היתה זאת טעות אופטית. בילותי בחיי הרבה שעות עם כל אחד מן האנשים האלה, בשיחות על עתיד המרחב ועל הדרכים לשלום. כימעט לכולם איכפת מאוד. לא פעם חרגו ממיסגרת תפקידם ועזרו לי ולאחרים להיפגש בחשאי עם אישים ערביים, ושמרו

זורי אבנרי

יומן אישי

בית בארצות־הברית, הם גרמו לתגובה שלא היתה כדוגמתה בכל מילחמה קודמת. בעידן הדמוקרטיה ההמונית, הם ממלאים תפקיד חיוני.

עוד על
מילחמת הבורים

הטלוויזיה היא ראי המדינה. היא גם האוזן שלה.

האם זה רק נדמה לי, או שלאחרונה אכן חלה שם הרעה הרת־אסון? השפה נרצחת שם בטכס חגיגי, לעיני האומה כולה. לא בפגיון חד, חלילה, אלא בסכין חלודה.

הנה מה שלקטתי בערב אחד בילבד:

הכתב לענייניים כלכליים אינו מסתפק במילחמתו ביורם ארידור, אלא מתכתש גם עם השפה העברית. בדברו על כרוז (גילוי־דעת), דיבר בהתלהבות על כרוז (כ"ף קמוצה, ו"ו חלומה), תחת לדבר על כרוז (כ"ף שוואית). הכרוז הראשון הוא אדם חי, המודיע הודעות: „וכרוז יוצא לפניו..."

הכתב לענייני ההתנחלות, יגאל גורן, מתקן גם את הממשלה. על המירקע נראה מיסמך המכריז כי „הממשלה היא שתחליט". גורן אינו מסתפק בכך, וקורא בקול רם: „הממשלה היא זו שתחליט" — שגיאה וולגרית.

אנשי־הציבור אינם מפגרים אחרי הכתבים. בני שליטא, הח"כ ששמו הוזכר בקשר עם פרשה של שוחד מיני ואחר, מפגין את בקיאותו בשפה העברית באמרו שצריכים „לעשות כן" — בכ"ף רפה. הוא סבר, מן הסתם, שזו תעשה יותר רושם מאשר כ"ף דגושה רגילה.

מישהו אחר, שכחתי מי, התעקש להגיד „מכיוון" — כ"ף רפה אף היא. משום־מה נדמה עתה לרבים כי מי שמשמיט את הדגש מן הכף קונה את עולמו בעיני הבורים.

האם היה רק נדמה לי כי ראיתי על המירקע מיסמך של שר־המישפטים, משה נסים, ובו פסוק על „השגת גבול" (בשי"ן)? אני מקווה שעיניי היטעו אותי.

על שגיאותיו של שימעון פרס, בראיון קצר אחד, אין טעם להרחיב את הדיבור. בשטח זה הוא משתווה בהחלט ליצחק רבין. אילו היה עושה למנחם בגין את אשר הוא עושה לשפה העברית, היו הבחירות מסתיימות אחרת.

שלא לדבר על מגה גדושה של „ביגלל ש..." ו„יש לי את..." ו„העזרה לאורך השידורים בפי

תימניה מקסימה
על המירקע

אלוהים יסלח לי, אבל בדבר אחד אני תמים־דעים עם אהרון פאפו. אני סבור כי יש להביא אל המירקע קריינים וכתבים מבני עדות־המיזרח.

לא יתכן כי בטלוויזיה, שהיא, בעיני עצמה ובעיני העולם, ראי המדינה מבחינה חזותית, תופיע ישראל שכולה אשכנזית. לוא הייתי יוצא מארוקו או עיראק, זה היה מרגיז אותי מאוד־מאוד.

זאת ועוד: המיבטא העברי הנכון הוא המיבטא הספרדי. השפה השגורה בפינו, בלי ע"ין וחי"ת, אינה אלא שיבוש. שיבוש בלתי־נמנע בדורנו, אך שיבוש שיש לחסלו בהדרגה. ולטלוויזיה יש תפקיד חשוב בכך, משום שבית־הספר פשוט אינו מסוגל להתמודד עם הבעיה. מי ילמד את המורים לדבר עברית?

עד כה, בכל פעם שהעליתי את הנושא הזה, נתקלתי בתשובה ניצחת: פשוט אין. קריינים וכתבים אינם צומחים על העצים. אין מה לעשות. ואכן, דבר לא נעשה.

השבוע הוזמנתי במיקרה לשידור התוכנית זב"ש בטלוויזיה הילמודית. באותה התוכנית הופיעה צעירה בשם יעל צדוק, תימניה חינגית, מקסימה על המירקע, המדברת עברית בדיוק כפי שהיא צריכה להיות — כל ע"ין, ח"ת ורי"ש במקומה, בצורה טיבעית ובלתי־מאולצת.

הייתי בכך, יש אחת, ובמקום שיש אחת, יש יותר. אילו קורץ מנכ"ל רשות־השידור (אלוהים ישמור!) הייתי אומר לי כלל־ברזל שרירותי: תוך שלוש שנים יהיו 50% של הקריינים ומגישי־החדשות בני עדות־המיזרח, ותוך חמש שנים יחול אותו כלל גם על הכתבים.

החטא ועונשנו

יצחק שדה תיאר פעם את אשר התרחש בביתו ברוסיה, בימי נעוריו, כאשר היה מגיע לשם ספר של פיודור דוסטוייבסקי.

הסצנה נחרתה בזיכרוני: הבית היה ננעל, אין יוצא ואין בא. הכל היו קוראים את הספר, צוללים בים של רגשות ויסורי־נפש, בוכים, צוחקים, מתייפחים, צוהלים. אחרי שהכל היה נגמר, כעבור כמה ימים, היו החלונות נפתחים, האוויר הצח היה חודר לחדרים, והכל חשים כאילו החלימו זה עתה ממחלה קשה.

לא כך היו הדברים בילדותי שלי. אך גם אני זוכר את סערת־הרגשות שהיתה עוברת עלי בכל פעם שקראתי ספר של הרוסי הגדול.

משום כך קשה מאוד שלא להתאכזב מן החטא ועונשו, הסידרה המוקרנת עתה בטלוויזיה.

התיאטרון הבריטי הוא נהדר. הבריטים מסוגלים לשחק כל דבר — מלידה רוסים. כל הטיפוסים בסידרה הם אנגלים מובהקים. זה יפה, אך אין זה דוסטוייבסקי. זה לא היה מונח ליד דוסטוייבסקי!

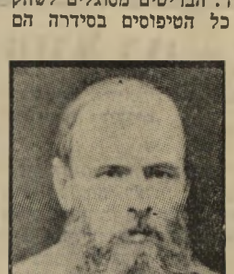

דוסטוייבסקי

המשרתת האנגלית הנחמדה הזאת — אך במה היא דומה למקור הרוסי? הזקנה אינה מיפלצת מכוערת, המעוררת בחילה. במשך שניה אחת או שתיים היא היתה ממש סימפאטית. מין פיקחית כזאת. ורסקולניקוב עצמו — היכן תהומות הנפש? יסורי־התופת המצפוניים? ההתקפות של שיגעון־הגדלות של האינטלקטואל המתנשא?

להיות אנגלי ולהיות רוסי — זה דבר והיפוכו. התרבות האנגלית (תבוא עליה הברכה!) היא כולה ריסון עצמי, איפוק, לשון־המעטה, אי־גילוי רגשות. ואילו התרבות הרוסית — פאתטיות קיצונית, לשון־הגזמה, התפלשות מאזוכיסטית ברגשות. כל מי שהיתה לו אי־פעם חברה רוסיה (וכל מי שהיה לה חבר רוסי, אני מניח) יודע במה דברים אמורים.

הצופה האירופי הרגיל בוודאי אינו חש בהבדל. אך אנחנו, שהורגלנו פעם להבחין, ושהכרנו את ההורים הרוסיים הזקנים של חברינו — אנחנו יודעים.

בשעתו ראיתי את החטא ועונשו בערבית. כן, כן, סרט מצרי שנהג בחוכמה ושהעביר את כל העלילה של דוסטוייבסקי, כמו שהיא, לקאהיר.

זה היה סרט טוב, וקרוב למקור, מפני שגם התרבות הערבית אינה נוטה ללשון־המעטה, ושחקן ערבי יכול להתמוגג ברגשות, לצעוק, לבכות, להשתולל.

ובכן — אפשר להסתכל בסידרה. בהחלט. היא מעולה. כתנאי ששוכחים שזה אמור להיות דוסטוייבסקי. כי